

Quan el vent ve d'Andorra

La pluja àcida, juntament amb uns altres components, presumptament emesos, segons tots els indicis, per la Central Tèrmica d'Andorra —a Terol—, empresa estatal, estan acabant amb una part important dels boscos de la comarca dels Serrans. Els arbres es moren mentre els informes no arriben i no es pren cap mesura oficial. Grans superfícies del país presenten avui un panorama desolador.

Pasqual Alapont i Ferranda Martí

La carretera que travessa la comarca dels Ports s'ha vist, aquestes festes nadalenques, coberta generosament per bona cosa de pintades. El motiu a què al·ludien: la pluja àcida. Un vell conegut en la zona des que, el 1982, treballadors d'ICONA començaren a notar els primers símptomes de contaminació en l'assecament anormal dels arbres. El problema continua a hores d'ara i la constatació de la zona afectada resulta més que evident. Tot açò, l'agreuament del conflicte, sumat a l'ambigüitat i el silenci amb què l'administració i Endesa (Empresa Nacional de Electricidad, Sociedad Anónima), propietària de la Central Tèrmica d'Andorra (Terol) i font presumpta del conflicte, que s'han inhibit en el desastre, ha mobilitzat de nou els afectats.

Amb una mirada retrospectiva en tota aquesta història de la degradació dels boscos dels Ports —segons els afectats—, és fàcil de constatar una contradicció efectiva dins l'administració. En el fons subjau un conflicte d'interessos, un assumpte purament econòmic: la protecció del medi ambient enfront del desenvolupament al preu que siga de les fonts d'energia. «Si a això —ens comenten— afegim l'escassa afecció de la gestió socialista pels enfrontaments entre els diversos organismes que controla, el còctel queda servit.» La queixa dels membres de la Coordinadora de Joves que canalitza el moviment de protesta contra la Central Tèrmica d'Andorra és precisament la manca d'un compromís real per part de les autoritats

Tala d'arbres afectats per la contaminació, als Ports.

competents en la resolució del desastre ecològic que assola ja irremediablement més de 100.000 hectàrees de bosc.

Per la seua banda, els ajuntaments dels Ports començaren, a partir de 1983, una sèrie de reunions amb el governador civil de Castelló, Joaquim Alzagra, el president de la Generalitat, Joan Lerma, i Icona, per tractar d'esbrinar quina era la causa que degradava els boscos. Arran d'això, fou aprovada una proposició no de llei a les Corts valencianes que exigia la creació d'una comissió de seguiment, actualment integrada pels dirigents d'Endesa, un equip tècnic de l'administració i el diputat comarcal Rogelio Tena, en representació dels mateixos ajuntaments. Posteriorment, les corporacions locals acordaren unilateralment la possibilitat de presentar una querella per delictes ecològics contra la Central Tèrmica d'Andorra, querella

que no ha pogut interposar-se, finalment, perquè no disposaven d'un informe tècnic, requisit indispensable.

L'informe havia estat exigint per la Comissió de Seguiment, a causa de les contradiccions en què incorrien els presentats per Endesa, orfes de contaminació, i els adduïts per ICONA, en aquest sentit menys entusiastes. L'encarregat d'elaborar aquest informe és l'Institut Noruec per a la Investigació Atmosfèrica (NILU), organisme expert en el tema per haver realitzat un treball semblant als boscos d'Alemanya. Avalat amb aquestes credencials, ja fa un any que fou demanat i encara no ha arribat el veredict.

Per als membres de la Coordinadora, l'actuació de les corporacions locals és, a pesar de la querella, si més no, vacil·lant. «En un moment determinat, els ajuntaments es feren arrear; després, tots junts signaren el document que permetia interposar la

VICENT GAMIR

Baix, pintades
reivindicatives a
les carreteres.

E. MARTÍ

querella, ara n'hi ha algun que planteja retirar-se, adduint problemes de diners. Veges si no es tracta, comptat i debatut, d'una fantasmada amb la qual netejar-nos la cara».

L'ànim dels integrants de la Coordinadora de Joves es palpa decidit. Disposats a fer pressió sobre els seus alcaldes perquè actuen amb més rapidesa. «Si cal, els demanarem la dimissió». Al seu torn, Endesa, l'altre integrant del litigi, ha desmentit sempre que tingués res a veure amb tot l'embolic de la mort dels arbres. Per a ells, el quid de la qüestió està en la sequera, versió desestimada per Icona, i en la incompatibilitat entre diverses espècies d'arbres.

A més, la Central excusa la seua culpabilitat sota el pretext que els seus amidadors de contaminació no en registren cap índex considerable, amidaments que treballen sobre mitjanes establides sense tenir en compte les

puntes més altes que indiquen emissió de sofre a l'atmosfera i òbviament la resta dels contaminants emesos. La jugada crucial d'Endesa —segons els afectats—, però, consisteix a enfron-

tar directament els treballadors que en depenen, una part important en l'economia de Terol, amb la gent dels Ports que pateix les conseqüències de la contaminació. L'extracció minera

de la zona aragonesa s'ha vist fortament incrementada i els treballadors, acostumats a una economia deprimida, cobren ja uns sous considerables. Per a ells, lògicament, la contaminació, és una pura fantasia.

«En definitiva —conclouen—, la devastació que sofreix la comarca dels Ports és fruit del pragmatisme econòmic que practiquen tots els governs del planeta, una política on el medi ambient compta ben poc.»

No a la tèrmica

Al cel dels Ports es pot veure, alguns dies, una estela de fum que el torna amarronat i pastós. Informes, proposició no de llei, comissions... no han solucionat la degradació gradual que sofreixen els boscos d'aquesta comarca. Davant una situació tan dramàtica, la Coordinadora de Joves dels Ports ha tornat a mobilitzar-se. Nascuda l'any 1984 al si de l'Aplec de Forcall i amb representants de cada poble, pretén sensibilitzar la gent i pressionar les autoritats perquè actuen amb més fermesa. Segons ens comenta Carles Sangüesa, un dels seus membres, la manca d'informació és l'entrebanc amb què ensopegen més seguit: «Molta gent d'aquí ignora què és el que està passant als arbres i l'actuació de l'administració és bastant ambigua». Després de quatre anys, sembla que la fi del conflicte és llunyana. Mentrestant, tal com denuncien els membres de la Coordinadora, «els arbres estan morint-se. Només cal mirar els pins, els ginebrers, les alzines».

Des de l'enterrament a Forcall, al juliol del 1984, d'un pi danyat per la pluja àcida, l'esmentada organització ha desenvolupat una sèrie d'activitats i ha mostrat quina és la repercussió d'aquest fenomen sobre la seua comarca. Han fet adhesius, cartells, articles a la premsa, conferències, han recollit firmes i han dut el seguiment del programa d'actuació de la Comissió batejada amb aquell mateix nom. En aquest aspecte, el passat desembre ha estat un temps d'intensa mobilització. Els joves han eixit a la carretera per tal de reflectir les seues reivindicacions. Hi ha hagut pintades per a tots els gustos: «Els Ports, no a la tèrmica», «Fora la tèrmica», «Endesa i PSOE, culpables». De lacòniques: «Els Ports = desert», «Vida, sí, sofre, no». I de sarcàstiques: «La pluja àcida ens mata, amb la garantia de l'estat»...

Una altra de les tasques que han portat a terme al llarg d'aquest mes és

Campanyes publicitàries de protecció dels boscos, ¿per a què?

la recollida de firmes —més de dues mil— que probablement es remetràn al president de la Diputació i al de la Generalitat. La campanya culminà amb una festa el dia 27 de desembre celebrada a la Mata. Convocada sota el lema general «Defensem la natura», tingué un marcat caràcter reivindicatiu, centrat en el conflicte amb la Tèrmica i aplegà més de mil persones. L'acte començà amb un pas de diapositives sobre els efectes de la pluja àcida a càrrec del grup Agró. A la nit i fins a la matinada, ball i festa. Aquesta fou interrompuda per llegir un comunicat de la Coordinadora de Joves, on demanaven que la Central reduesca les emissions de sofre. Es reclamava, a més, que els lignits fossen mesclats amb carbó de menor contingut en sofre i que es construís una planta per al rentat del carbó. Tanmateix, el comunicat afirmava, rotund, que, si les citades mesures no són suficients, caldrà parilitzar la Central.

Per a la Coordinadora, «vistes les coses, no deixa de ser una paradoxa irritant o risible, segons es mire, la campanya publicitària de protecció dels boscos de les diputacions de València i Aragó: «El bosc es teu, no el cremes», «Un bosc per a tota la vida». ¿La vida de què o de qui? Caldria preguntar-se». □

La contaminació dels Ports

Amb una detinguda observació de la massa forestal dels Ports afectada per les emissions contaminades de la Central d'Andorra —situada a uns 60 km— i la tipologia del seu sòl, es pot constatar que ens trobem davant un greu problema de contaminació que no es pot limitar al fenomen de pluja àcida. El brot terminal i les branques directament exposades al vent del Nord-oest, són les parts primerament afectades, les que comencen a desfullar-se.

A més, els sòls calcaris, tipus existent a la zona, no pateixen els problemes de falta de tamponament dels sòls sil·licis, sobre els quals actua de manera nefasta la pluja àcida, tal com està passant al nord d'Europa. Amb tot açò, es pot esbrinar, com a possibilitat, que la mort dels arbres és, més aviat i principalment, un problema de contaminació per contacte produïda per la deposició sobre les fulles dels materials residuals de la Central que són transportats pel vent. En aquest sentit, cal no oblidar que el SO₂ no és l'únic agent contaminant expulsat, malgrat que s'iga l'únic mesurat. ¿Què hi ha dels òxids de nitrogen i la resta dels components emesos? Les seues conseqüències, en entrar en contacte amb l'arbre, podrien concretar-se en la debilitació i la posterior caiguda de les fulles. I sobre açò no s'ha dit res. No s'han realitzat estudis quantitius i qualitius dels efectes d'aquests components sobre la vegetació. Tanmateix, el fet indubtable —coneguda la direcció del vent en gran part de l'any— és que la inspecció de les vessants danyades i la seua orientació en relació amb la Tèrmica constitueixen dades científiques que apunten cap a la Central d'Andorra com a responsable del problema.

Recentment, l'administració ha considerat inviable la total dessulfurització dels carbons. Per a nosaltres, doncs, les úniques solucions efectives al problema són la utilització de combustibles alternatius o el tancament de la Central. □

AGRÓ
Grup d'Estudi i Defensa
de la Natura